

8. Portugalka, kakor uže ime kaže, portugalska sorta. Ona dozori prav zgodaj, grozde ima srednje velikosti prav lepe modre barve, odgojo zahteva nizko in kratko režnjo na palce — ščape. Lege ne zahteva nič kaj posebne, še zadovoljneja je s slabšo, isto tako s svetom. Vino daje kaj fino, črno, sladko kislato, kar bi bilo posebno za nas Dolenjce kaj izvrstno. Vino iz nje pridelano slovi daleč po svetu pod imenom „Vöslauer“ ali pa tudi „Radner“. Za trgovino z grozdem je ta sorta zaradi njene godnosti in lepote posebno priporočna.

To so sorte, ki bi se naj jih po mojih mislih poprijeli dolenjski vinorejci ter jih zasajali in pomnoževali po svojih vinogradih. Se ve da se naš nekako trdovratni in starokopitni kmet tega sam ne bode nikdar lotil, torej bi bilo želeti, da bi to stvar utrjevali umnejši vinorejci in pa častita duhovščina ter da bi se tako prišlo s časoma do poštenih vinorejskih — dolenjskih krajev.

Vse te sorte se dobijo, bodi-si v podobi kovči ali bilf, v vinorejski in sadjerejski šoli na Slapu pri Vipavi, kjer bode vodstvo vsakateremu s poštenim in solidnim blagom proti nizki ceni postreglo. *)

Gospodarske novice.

* *Svinjsko meso, slanino in klobase iz Amerike* je vlada avstrijsko-ogerska z ukazom od 10. dne t. m. prepovedala uvažati v dežele našega cesarstva — zakaj? pa v tem ukazu ni rečeno. Da bi trihine (bolezen svinjska) bile vzrok tej prepovedi, ni menda resnica, bolj verjetno je to, da ogerska svinjereja trpi po uvažanju ameriške svinjine toliko škodo, da ste vlada ogerska in avstrijska segli po gori navedeni prepovedi.

Podučne stvari.

Hude pijance pijančevanja odvaditi.

Zelo znan pomoček, pijanca odvaditi pijančevanja, je to, da se vsaki jedi primeša toliko žganja, da ima okus po žganji. Če pijanec stanovitno take jedi dobiva, se mu vinska pijača tako pristudi, da še vinskega duha strpeti ne more. V 8 do 14 dneh se neki odvadijo pijanci pijančevanja, če se strogo tako ž njimi ravna.

Drugo zdravilo pijančevanja pa priporoča dr. Jackson, viši zdravnik v azilu v Davsville-i (severni Ameriki). Po njegovih skušnjah se pijancu mora odtegniti vsaka mesena jed, kava in pa tobak popolnem; namesti mesenih jedil naj dobiva sočivje in sadje (jabelka, hruške, češplje, češnje, breskve), kruh pa naj se mu peče iz pšeničnih otrobov, kakor ga hidropati svojim bolnikom dajejo. Pri tej hrani pijancu ni mogoče pol leta obstati, in pristudi se mu tako poželjenje po žganji in vino, da opusti pijančevanje.

*) Svetovalo se je od več strani, naj bi za odvrnitev grozne trtne uši se tudi na Dolenjskem zasadile ameriške trte, češ, da se jih filoksera ne loti. Temu nasproti pa se glasi mnogo družih skušenj, katere v ameriških trtah ne vidijo gotovega pomočka zoper nadlogo trtne uši. Tako je prišla v Parizu koncem lanskega leta od dr. pl. Schumbergerja knjižica na svitlo, v kateri dokazuje, kako nevarna bi bila zasadba ameriških trt, vsakako pa prenaljena, dokler niso gotove skušnje izpričale, da se filoksera gotovo ne loti teh trt, ali vsaj nekaterih njenih plemen ne. Držimo se — svetuje — za zdaj žveplenega ogljenca (Schwefelkohlenstoff). Vred.

Narodne stvari.

Minister pravosodja baron Lasser

in njegov ukaz sodnijam kranjskim leta 1862.

Promemoria našim gosp. državnim poslancem gledé na njih interpelacijo zarad slovenskega jezika v sodnijah na Kranjskem, Primorskem itd.

Glasoviti odlok Stremayr-Waserjev, po katerem ne bi smel slovenski jezik več od ljudstva našega v pisarnice kranjskih sodnij, pa tudi iz sodnijskih pisarnic ne več do ljudstva našega, češ, da nemški jezik je edino „landesüblich“ sodnijam kranjskim, je silno razburil deželane kranjske pa tudi vse druge slovenske pokrajine. Nekateri rodoljubi so zaradi tega mislili, naj občine Nj. ekscelesco gosp. ministra dr. Pražaka obsujejo s peticijami, da se prekliče odlok c. k. najviše sodnije dunajske. Jaz nisem tega mnenja, ker poslanci naši so pravi poverjeniki naših občin, tedaj našega naroda; oni pa so uže svojo dolžnost spolnili in z gosp. vitezem Schneidom na čelu stavili do gospoda pravosodnega ministra interpelacijo, ki so jo tudi „Novice“ objavile v 11. listu. Na to resno in dobro utemeljeno vprašanje pričakuje zdaj ves svet odgovora in odgovora pravega in pravičnega.

Da pa naši gosp. poslanci morejo gospoda ministra opozoriti na neki dokument velike važnosti, pošiljam jim tu prepis „dopisa z Dunaja“ v „Novicah“ od 26. marca 1862. leta, ki kaže, kako je uže pred 19 leti v isti zadevi sodil baron Lasser, ki je takrat v ministerstvu Schmerlingovem minister pravosodja bil.

Ta velevažni dokument je razpis (ukaz), ki ga je minister Lasser, kateremu Nemci ne morejo očitati, da je Slovanom bil preveč nagnjen, sodnijam na Kranjskem, Primorskem, Štajarskem in Koroškem 15. dne marca 1862. leta razposlal zaradi rabe slovenskega jezika v njihovih pisarnah.

Kar je uže pred 19 leti, to je, leta 1862. veljalo, vendar ne more neveljavno biti leta 1881., marveč brez „nach Möglichkeit“, „nach Thunlichkeit“ se spolnovati, ker v 19 letih je došel slovenski jezik na vrhunec svoje sposobnosti v uradih, šolah in javnem življenju.

Izročevaje prepis onega znamenitnega „dopisa z Dunaja“ našim gosp. državnim poslancem, dodajam jim pa to prošnjo: naj s tem dopisom stopijo do Nj. eksce. ministra Pražaka in ga prosijo, da v aktih pravosodnega ministerstva poiskati dá gori navedeni ukaz od 15. marca 1862. leta, ki kaže, kako je uže minister Lasser nasproti Stremajer-Wasserju sodil o slovenskem jeziku leta 1862.

Omenjeni dopis v 13. listu „Novic“ leta 1862. se tako-le glasi:

„Na Dunaji 12. marca 1862. M.

Ravno doteka leto, odkar so se zadnji izmed 20.000 podpisov podpisavali na znano slovensko peticijo, katera, da-si je bila od vse poštene slovenske inteligencije podpisana ali vsaj pohvaljena in potem slovesno izročena, a na zadevnem mestu, kakor je podoba, vendar ne posebno čislana. Toda zadovolimo se z nje moralnim uspehom, kajti ona je pokazala narodu, česar mu je treba, in je povišala rodoljuba srčnost in veselje, videčemu toliko množico edinomiselnikov.

V ti prošnji je namreč visoka vlada spoznati mogla zahteve Slovencev vedno zvestih, katerih se oni drže letos kakor lani, in katerih spolnitev, če Bog dá in pravica gospodarji, tudi doseči morajo.

Ena teh želj je zadevala rabo slovenščine v cesarskih pisarnicah, zlasti pa pri sodnijah, kakor

je bravcem „Novic“ dobro znano, in je bila oprta na čisto naravna pravila. Al v cesarskih pisarnicah po slovenskih krajih je med tem ostalo vse, kakor je od nekdaj bilo!

Na to je prišel 22. dan julija l. l. na dan razpis ministerstva pravosodnega, ki je moravskim sodnijam zastran českega jezika veleva ravno to, za kar so bili Slovenci prosili. Rodoljubni slovenski poslanec gosp. Črne je toraj sredi meseca septembra zastavil ministerstvu pravosodja interpelacijo: ali misli ono tudi za slovenske dežele izdati enakošen pravičen razpis? — Dolgo smo čakali odgovora, pa smo ga, če tudi ne brez opomina od strani gosp. Črneti, vendar dočakali 17. dne t. m. **Ta dan je namreč gosp. minister Lasser v zbornici poslancev naznanil, da je ministerstvo, spoznavši misli od 103 sodnij o tej reči, izdalo na graško in tržaško deželno višo sodnijo poseben razpis o rabi slovenskega jezika pri sodnih opravilih na Tržaškem, Goriškem, Kranjskem, Štajarskem in Koroškem (dan razpisa je 15. t. m.).**

Povejmo jo zdaj pred vsem drugim, da gospod minister bi nam bil lahko dosti neugodnejše odgovoril, ako bi se bil držal zgolj tega, kar so gospodje sodniki svetovali. Od 103 sodnikov 1. stopnje je samo 5 na Kranjskem skazalo se, da so pravi prijatelji slovenščine in narodnih pravic slovenskega naroda, katerim se je pridružil na 2. stopnji še en svetovavec v Gradcu. Slovenski narod naj te poštenjake vedno v hvaležnem spominu hrani!

Zmenimo se najprej za to, kar nam odgovor daje ugodnega. Odgovor gosp. ministra oznanuje, **da to, kar je za Moravsko bilo ukazano, je edino umno in pravično in mora toraj biti cilj in konec, za katerega se je treba povsod, torej tudi v slovenski deželi poganjati, čeravno se uže za sedaj ni ukazalo vse to, kar se je moravskim sodnijam. Karkoli pa se uže sedaj izpeljati dá, naj se uže tudi sedaj stori po pravilih v omenjenem razpisu postavljenih. Ministerstvo samo si je toraj postavilo za cilj in konec, vpeljati tako uredbo sodnijskega opravljanja pri nas, kakoršno veljá po Moravskem; in če bi za naprej kak uradnik delal zoper napredovanje slovenskega opravičnega ali službenega jezika, delal bi očitno zoper ministerstvo, zoper cesarsko vlado, kateri služi.**

Dalje odgovor ministrov in razpis od 15. marca očitno govori, da **kar Slovenci tirjajo zastran jezika, je pravično** („um den berechtigten Forderungen Rechnung zu tragen“); tudi pravi, da je **uže l. 1850. bil slovenski jezik spoznan za službeni jezik**, čeravno so nekateri gospodje še letos nasprotno — tedaj laž — trdili.

Z eno besedo: **slovenščini so sedaj odprte duri do pisarnic in sodnij.** Torej, narod slovenski, posluži se pravic, katere se ti dajejo; rodoljubni gg. notarji, advokati in vsi drugi začnite! — Res, da je novemu ministerskemu razpisu v vsakem členu pristavljeno „nach Thunlichkeit“ ali „Möglichkeit“, — ali ker je v slovenščini vse ali skoraj vse mogoče, kar je mogoče v hrvatskem ali českem jeziku, jej ta pristavek ne more kratiti nobene pravice, če le hočemo; kajti mi razumemo tukaj le objektivno mogočnost, ne pa subjektivne v uradnikovi osebi; vsaj urad (gospóska) je zavoljo naroda nastavljen, a ne narod zavolj urada.“ —

Tako so se slovenščini vrata odprla v sodnije l. 1862., — a zdaj po preteku 19 let po tolikem napredku njenem in po tolikih enoglasnih zahtevah v slovenskih

časnikih, javnih taborih, deželnih zborih, vladarjevih in ministerskih zagotovilih naj bi se jej v ustavni Avstriji anno 1881. zopet zaprla po odloku gosp. Wasserja in Stremayerja?! Dr. J. Bleiweis.

Slavjansko časništvo.

Vredništvo „Jugoslavjanskega stenografa“, ki izhaja v Sofiji, objavlja v listu 4. svojim naročnikom sledeče: „Od meseca julija pr. l. do danes ni nam bilo mogoče izdati nijedne številke našega lista na svitlo, i to iz dveh uzrokov: prvo, litografija, ki je bila v prvi polovici lanskega leta v Sofiji, je prenehala; zato smo primorani litografični del lista od 3. broja počenši v Zagrebu preskrbljevati, med tem, da se ostalo tukaj tiska. Ne samo, da takovo razpolovljenje prouzročuje zamudo, nego kakor znano, v Zagrebu nastalo je vsled potresa tudi veliko zakasnenje posla. A drugo, bilo je uredništvo za časa trajanja Narodnega Sebranja z delom v stenograf. bureau-u preobloženo, in tako se rokopisi niso mogli ob svojem času dovršiti.

Od sedaj bode list redovno vsaki mesec izhajal, da nadopolnimo ostale 3 lanske številke in da izdamo 6 letošnjih. Kdor je plačal naročnino za celo lansko leto, bode torej odškodovan letos s prvimi 3 broji. A novi naročniki trebajo plačati 3 for. za celo tekoče leto, ker bodo dobili letos 9 številke.

Denar naj se blagovoljno naravnost v Sofijo pošilja v priporočenih pismih, ker v Zagrebu nimamo več dosedanje zveze v novčanih stvaréh.

Prejšnji letniki „Jugosl. Stenografa“ dobivajo se v knjižarnici „Mučnjak & Senftleben“ v Zagrebu po sledeči ceni: I. tečaj 1876. leta 1 for., II. tečaj 1877. leta 2 for., III. tečaj 1878. leta 2 for. 50 nov.“

Ozir po svetu.

Umor cara ruskega Aleksandra II.

O grozovitem tem atentatu, peklenkem hudodelstvu neumorne druhalni nihilistov se je zdaj uže marsikaj nadrobneje izvedelo. Za glavne hudodelnike so zaprte 4 osebe: eden je neki Rusakov, ki je prvo bombo proti caru vrgel in svoje hudodelstvo uže tudi obstal; drugi je Jeljabov, ki tudi ne tají, da je deležnik bil hudodelnih priprav, — tretji neki Mihajlov in pa neka ženska Hese-Helfman. Tisti pa, ki je vrgel drugo bombo, je bil ob enem s carom po njej ubit. Preiskava zdaj spravlja na dan strašne reči; našli so s smodnikom in dinamitom napolnen dolg predor pod cesto, po kateri se je car vozil, in če bi ga ne bili bombi ubili, bili bi hudodelniki ta prerov zažgali in razdjali in pokončali vse krog in krog. Nek človek, katerega je policija še prej prijela, je celó drzno rekel, da naj ga le obesijo, ker car je tako zapreden v mreže nihilistov, da jim ne more več uiti. Rusakov in njegovi sokrivci bodo sojeni po posebni nalašč za to zastavljeni sodniji menda brž, ko bo umorjeni car pokopan, kar se bo godilo neki še le prihodnjo nedeljo z velikanskimi slovesnostmi. Dne 19. t. m. so truplo prepeljali v cerkev.

Umor preblagega cara Aleksandra II. je po vsem svetu vzbudil velik stud, skoro vse vlade in zbornice so to javno izrazile, le avstrijski in ogerski državni zbor ne, kakor smo uže zadnjič omenili, češ, da so se izrazu javnega milovanja v državnem zboru peštanskem ustavljali Magjari, v dunajskem pa Poljaki. To utegne na Ruskem slab vtis narediti. Prav ostudno pa sta se izrazila stari Garibaldi in francoski komunist Pyat; oba ploskata umoru, prvi celó